

ชื่องานวิจัย ความตระหนักและการเตรียมพร้อมรองรับการสูญเสียวัฒนธรรมท้องถิ่น
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
คณะผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อนุสรณ์ สุนทรพงศ์ และ นายเชษฐา โพธิ์ประทับ
หน่วยงาน คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
หน่วยงานให้ทุนวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2542-2543)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1. ศึกษาความตระหนักถึงการสูญเสียวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2. การเตรียมความพร้อมและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ตลอดไปและ 3. ความต้องการและปัญหาการเตรียมความพร้อมที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนที่มีการสอนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการสุ่มแบบมีขั้นตอน ได้จำนวน 38 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน 2) ครูผู้สอน และ 3) นักเรียน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง เพื่อการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และสัมภาษณ์กลุ่ม และดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางที่กำหนด ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวนโยบายการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสู่กระบวนการเรียนการสอน

1.1 นโยบายโดยภาพรวม

- 1) ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นในการเรียนการสอนและประยุกต์ให้เข้ากับการศึกษาพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง
- 2) ร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณีท้องถิ่น สนับสนุนกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงาม
- 3) ส่งเสริมให้มีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ให้นักเรียนได้สืบค้นจากชุมชน

1.2 นโยบายสำหรับหลักสูตร

- 1) พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยให้ชุมชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมสนับสนุนเพื่อสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 2) มุ่งเน้นให้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของแต่ละโรงเรียนในชุมชน
- 3) สร้างมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาโดยเน้นหลักสูตรท้องถิ่น
- 4) จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาหลักสูตรขั้นพื้นฐาน

1.3 นโยบายเกี่ยวกับครูผู้สอน

- 1) สนับสนุนให้ครูผู้สอนได้จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 2) สนับสนุนให้ครูผู้สอนสืบค้นวัฒนธรรมท้องถิ่น และนำมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน

2. กระบวนการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสู่การเรียนการสอน

1) การจัดหลักสูตร หรือปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2) การเตรียมพร้อมของโรงเรียนในการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3) การดำเนินการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3. ความตระหนักถึงการสูญเสียวัฒนธรรมท้องถิ่น

1) การรุกรานของวัฒนธรรมใหม่ สื่อมวลชน เป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้นักเรียนขาดความตระหนัก หลงลืมวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป สื่อมวลชนนำเสนอรายการที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นน้อยมาก

2) การรักษาและหวงแหนวัฒนธรรมท้องถิ่น นักเรียนบางกลุ่มมีความรักและหวงแหนวัฒนธรรมท้องถิ่นมาก ครูผู้สอนมีความพยายามที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้เห็นถึงคุณค่าและคุณประโยชน์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น

3) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง พฤติกรรมของนักเรียนในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป ทั้งทางด้านการแต่งกาย การพูดจา การแสดงความเคารพผู้ใหญ่ รวมทั้งการแสดงออกต่อเพื่อน ๆ

4) การถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น นักเรียนบางคนได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากครอบครัวหรือชุมชน และสามารถนำมาถ่ายทอดให้เพื่อน หรือสมาชิกในกลุ่ม ชมรมได้

5) การมีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ครูผู้สอนมีส่วนการสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนเป็นเพียงผิวเผิน

6) การยอมรับวัฒนธรรมใหม่ นักเรียนยอมรับวัฒนธรรมใหม่ สนใจและยอมรับเพราะต้องการให้ทันสมัยเหมือนกับเพื่อน ๆ เป็นเพียงการทดลองหรือเลียนแบบให้รู้ ไม่มั่นคงถาวร

4. การเตรียมความพร้อมในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

1) การส่งเสริมการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น โรงเรียนมีความพร้อมที่จะสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งในโรงเรียน และในชุมชน

2) การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การจัดแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน นักเรียนให้ความสนใจ มีการศึกษาติดตาม และนำไปสู่การเผยแพร่

3) การอนุรักษ์และธำรงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น นักเรียนสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมงานประเพณีท้องถิ่น สามารถทำกิจกรรมและถ่ายทอดได้ และมีการจัดตั้งชมรมหรือชุมนุมทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

4) ด้านการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่มีการสร้างเครือข่าย หรือองค์กรวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกัน

5. ความต้องการและปัญหาด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

1) นโยบายการศึกษา ควรเน้นการยึดถือวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นหลักสำคัญในการจัดการเรียนการสอน การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นควรเริ่มตั้งแต่ชั้นอนุบาล และต่อเนื่องกันไปจนจบการศึกษาภาคพื้นฐาน

2) หน่วยงานที่รับผิดชอบ สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ต้องให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนผ่านหน่วยงานที่ตนเองรับผิดชอบ

3) ด้านงบประมาณ สนับสนุนงบประมาณในการจัดภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสอนในโรงเรียนให้เพิ่มมากขึ้น และเพื่อจัดโครงการทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

4) ด้านความพร้อมของครูผู้สอน ครูยังขาดความพร้อมในการจัดทำหลักสูตรและความรู้ความสามารถในวัฒนธรรมท้องถิ่น

5) ด้านหลักสูตร ยังไม่สามารถกำหนดให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นได้ จะมีบางรายวิชาเท่านั้นที่สามารถนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน

6) ด้านนักเรียน ให้ความสำคัญน้อยกว่าวิชาสามัญ มีการเลียนแบบวัฒนธรรมใหม่ นักเรียนยังขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

7) ผู้ปกครอง ขาดการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือให้คำปรึกษาอย่างถูกต้อง